

Illa sperdur skúladrongur

– Hóast ein fittur partur av bókini er merktur av lágfloygdari gerandisrealismu, og hóast søgugongdin viðhvørt trillar í frígear, so er skaldsøgan hjá Lydiu Didriksen kortini áhugaverd. Styrkin er lýsingarnar av tí kroysta Høgna, sigur Jógvan Isaksen í ummæli av skaldsøguni hjá Lydiu Didriksen, *Hvør vil eiga myrkríð*

Jógvan Isaksen

Lydia Didriksen: Hvør vil eiga myrkríð. Myndir Janus Guttusen. Bókadeildin 1998, 112 s.

Karmurin um »Hvør vil eiga myrkríð« eftir Lydiu Didriksen er, at Høgni í havnargøtum møtir einum gomlum klassafelaga, og at hetta vekir minni, sum rína við hann. Komin til hús spyr mamman, hvat ið er áfátt, men: »Hvussu skuldi eg nakrantíð kunna siga nøkrum frá tí ræðuliga, sum hendi tá fyrri fleiri árum síðani?« Afturlitandi fær lesarin so søguna.

Pápin siglir úti og í næstan fimm ár hevur Høgni saman við mammuni búð í Árhús, har hon fær sær út-búgving. Eini jól flyta tey hús, og hann fer í skúla, ivaleyst í 3. flokk, men hetta verður ikki nevnt. Í fyrstani trívist Høgni, hóast hini flenna at honum, tí hann ikki altíð veit nær hann skal siga hann, hon ella tað um eitthvørt. Men av eini smáhending verður hann óklárur við teir báðar ráðandi dreingirnar í klassanum, og eftir tann dag er lítið lystiligt at ganga í skúla.

Harmur og tregi

Ein dagin, tá ið teir rógva

fram undir at geva honum skyldina fyrri ein deyðan kettling, kennir hann seg so kroystan, at hann nevnið navnini á einum øðrum drongi, sum í sínum lagi verður avsmurdur. Tað er ikki ein tilvilðarligan drong, hann nevnið, men ein sum er líka so nógv uttan fyrri felagsskapin sum hann sjálvur. Høgni skákar sær undan við at finna ein, hvørs stóða er líka veik sum hansara, men gerðin hjá Høgna fær hann bara inn í eitt enn verri myrkur enn tað í titlinum. Aftan á ynskir hann, at tað var hann, sum varð avbúkaður: »So hevði eg ikki havt hesa lemjandi kensluna av hatri til mín sjálvan. So hevði eg í staðin kunnað tikið synd í mær sjálvum, tí eg enn einaferð hevði verið offur fyrri haturfuglarnar.« (Her verður orðið haturfuglur brúkt í skeivari merking. Ein haturfuglur er ikki ein, sum happar, men ein, sum verður happaður).

Lýsingarnar av tí kroysta Høgna eru frálíkar, hvussu hann ikki veit sær nakra leið úr trupulleikunum, og lesarin fólir við honum, tá ið tilveran gerst hótandi og óyðimarkkend. Høvundurin veit greiddiga, at eins og tann størsta gleðin hongur uppi í vón og væntan, so kennist tann størsti tregi, tá

ið straffurin bíðar fyrri framman.

Lærarnir tykjast mær lítið at sær komnir. Teir vita, hvussu til stendur, men gera sum minst fyrri at fáa skil á. At Høgni sleppur burtur úr síni kroystu støðu, eiga teir ongan lut í, í staðin eru tað ein annar skúli og ein góður vinmaður sum í felag fáa teir røttu karmarnar til vega.

Børn og vaksnin

Høgni fylgist nógv við abbanum, men sum øll børn vita og tilkomin kanska minnst, so er tað ikki altíð líka stuttligt at fara ørindir við vaksnum, sum hendan beinrakna myndin sigur frá: »Tað tók altíð drúgvu tíð, tí abbi kendi so nógv fólk, sum hann noyddist at práta við á vegnum. Tað kundi gott vera troystandi at standa undir liðini á honum og bíða. Men hevði hann staðið serliga leingi og tósað við onkran, keypti hann mær ofta okkurt góðgæti aftaná.«

Ein onnur fin orðing er, har Høgni spyr, hví mamm-an spyr, hvussu tað gengur í skúlanum: »Nei, eg spyrji bara! Um eg ikki spyrji, fá eg einki at vita, og hóast eg spyrji, so fá eg heldur einki at vita!« Flestu foreldur eiga at kunna taka undir við mammu Høgna.

Konkret-ókonkret

Eitt vanligt fyrbrigdi í føroyskum barna- og ungdomsbókmentum er, at tær eru konkretar og ókonkretar um somu tíð. Lutir, fyrbrigdi og hendingar verða nevnd, men fáa stak sjáldan nakra dýpd. Tað sama ger seg galdandi í »Hvør vil eiga myrkríð«. Lesarin fær til dømis ongantíð at vita, hvørjum flokki Høgni gengur í, hvørki tá ið hann akkurat er afturkomin til Føroya ella seinni undir frásøgtíðini.

Á einum av teimum fyrstu síðunum hevur hann ikki minst til at keypa fyrri mammuna, men hvat tað er, hann hevur gloymt at keypt, verður ikki nevnt. Somuleiðis hava Høgni og vinmaðurin lænt ein videofilm, sum teir hava roynt eftir í

fleiri vikur. Filmurin verður kallaður »megafeitur«, og tað er »ótrúligt«, at tað er lukkast at fáa hendur á honum. Kortini verður tað aldrin borið upp á tungu, hvør hesin einastandandi filmurin er!

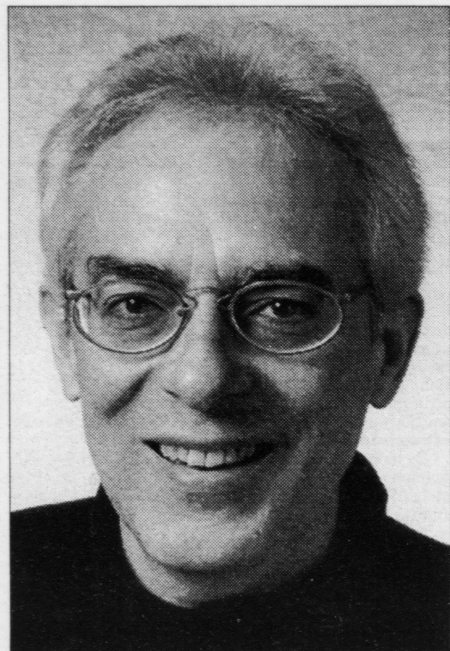
Børn hava lyndi til at brúka orðið gott í staðin fyrri væl, - smakkar gott o.s.fr. - meðan høvundurin ella rættlesarin í hesum føri er farin hinvegin. Dømi eru, har mamman sigur, hvat ið tey skulu hava til døgurða: »Stokt flak, ljóðar tað ikki væl?«, og sama kvöldið, tá ið Høgni sigur seg vilja vera heima: »Tað ljóðar væl!« Hví »gott« skal kroystast burtur á øllum økjum, veit eg ikki, men úrslitið gerst brongt av hesum slagi. Tað næsta verður, at tú skalt siga teg hava tað væl og ikki ynskja fólk gott val, men væl val.

Vinreyður snipur

Bókadeild Føroya Lærarafelags fór seinasta ár undir eina nýggja røð av bókum nevndar Snípurarnar. Hesar verða flokkaðar í trimum litum eftir hvørjum aldursbólki, tær eru ætlaðar, og í hvørjum liti eru síðani trý torleikastig. »Hvør vil eiga myrkríð« eftir Lydiu Didriksen hoyrir upp í hesa røð og verður bókað sum »7. flokkur og eldri« og »Torfór«. Hetta fáa eg als ikki at sampakka við innihaldið, sum eg vildi mett at hóska til kanska 5. flokk. Onkursvegna draga innihald og móttakarabólkur ikki somu línu.

Hendingarnar fara í høvudsheitum fram, tá ið Høgni gengur í einum av teimum yngri flokkunum, meðan frásøgnina eigur ein drongur í umleið 7. flokki. Tann málsliga legan fær lyndi til at flyta seg niður eftir til hendingaaldurin, hóast frásagnaraldurin er ein annar. Mitt í skaldsøguni kemur so vaksnamannamál fyrri: »Tað var av allarfragasta summarveðri. Ikki eitt skýggi sást á tí fagurbláa himmalinum, ikki eitt lot var, og sólin skein, sterk og klár. Soleiðis málber ein 13 ára gamal drongur seg ikki.

Innan føroyska bókaheimin mangla vit teknarar, sum kunnu myndprýða serliga barna- og skúlabøkur. Eg fegnast tí, tá ið eg sjá tekningarnar hjá Janusi Guttusen til undanfarnu bókina hjá Lydiu Didriksen »Stóri Tóri og lítla Lív« (Bókadeildin 1997). Her var ein, sum dugdi at gera

Jógvan Isaksen, bókmentaføðingur ummælir nýggju skaldsøguna hjá Lydiu Didriksen, *Hvør vil eiga myrkríð*

lætta strikumyndir, ið hóskaðu til evnið. Janus Guttusen hevur eisini teknað til »Hvør vil eiga myrkríð«, men her haldi eg, at fleiri av myndunum eru í stírnara lagi. Einstakar rigga bara væl, meðan tað annars tykist, sum um teknarin hevur arbeitt ov leingi við tekningunum, so at tað lætta er arbeitt burtur, uttan at størri dýpd er komin í staðin.

Miskunnarloysi

Hóast ein fittur partur av »Hvør vil eiga myrkríð« er merktur av lágfloygdari ger-

andisrealismu, og hóast søgugongdin viðhvørt trillar í frígear, so er skaldsøgan hjá Lydiu Didriksen kortini áhugaverd. Styrkin er lýsingarnar av tí kroysta Høgna, hvussu hann uttan at vilja tað kemur í eina støðu, har hann eingi ráð sær. Høvundurin dugir ikki bara at liva seg inn í dreingin, men dugir eisini at fáa lesaran at seta seg í hansara støðu og føla seg forfjónaðan. Barnaheimurin kann vera eindarleysur og dapur, einahelst, tá ið tú ikki heldur teg kunna fáa hjál frá teimum vaksnum.

Lydia Didriksen, rit-høvundur og lærari skrávar serliga til børn og ung

Mynd: Álvur Haraldsen

